

Krav til innhold i årsrapporter

Om del IV i årsrapport: Styring og kontroll i virksomheten

V/ Helge Moe Spildrejorde DFØ

Utgangspunktet for etatsstyringen

Økonomiregelverket slår fast at departementet har et **overordnet ansvar** for styring og kontroll av underliggende virksomhet

Statsrådansvaret omfatter **alt som skjer** og ikke skjer på det forvaltningsområdet statsråden har ansvaret for, med mindre det er avskåret ved lov

BEDRE STYRING OG LEDELSE I STATEN 2014–2017

1. Statlige ledere som tar ansvar og utnytter sitt handlingsrom
2. Effektiv etats- og sektorstyring med tydelige mål og prioriteringer og frihet i oppgaveløsningen
3. Ledere legger grunnlaget for tverrsektoriell oppgaveløsning og ressursutnyttelse, slik at sektorhensyn og hensynet til felles oppgaveløsning blir godt balansert
4. Ledere som tar aktivt eierskap til digitaliseringsprosesser og bruker strategisk IKT for god virksomhetsutvikling
5. Bedre beslutningsunderlag for ledere ved utforming av offentlige regelverk og tiltak

Departement og virksomhet vil ha ulikt fokus i styringen

Hva innebærer «overordnet» styring og kontroll?

- En langsiktig visjon og tydelig rolle for virksomheten
- Ønskede bruker- og samfunnseffekter
- Fastsette mål og styringsparametere i dialog
 - omforente mål (type, nivå, omfang)
 - gi rom for å operasjonalisere i virksomheten
- Styringssignaler i tildelingsbrevet og ev. tillegg til tildelingsbrevet
 - begrense oppdrag utenom tildelingsbrevet
- Ryddige styringslinjer og forankring i ledelsen er en forutsetning

1.5.2 Departementet har et overordnet kontrollansvar som innebærer...

Ansvar for at virksomheten har forsvarlig intern kontroll slik at fastsatte mål og resultatkrav følges opp, ressursbruken er effektiv og virksomheten drives i samsvar med gjeldende lover og regler (B. 1.2.e og 1.5.2)

- Sørge for at systemer og rutiner er etablert
- Påse at internkontrollen fungerer tilfredsstillende
- Sikre at virksomheten vurderer risiko for at deres mål ikke oppnås (risikostyring)

Virksomhetens ledelse skal etablere systemer og rutiner som sikrer:

- Måltrettet og effektiv drift
- Pålitelig og nøyaktig regnskaps- og resultatrapportering
- Overholdelse av lover og regelverk

i samsvar med:

- Stortingets vedtak og forutsetninger
Tildelingsbrev og instruks fra dep.
- Effektiv ressursbruk

Rapporteres særskilt i årsrapport IV

Hvordan bør departementet ansvarliggjøre underliggende virksomhet

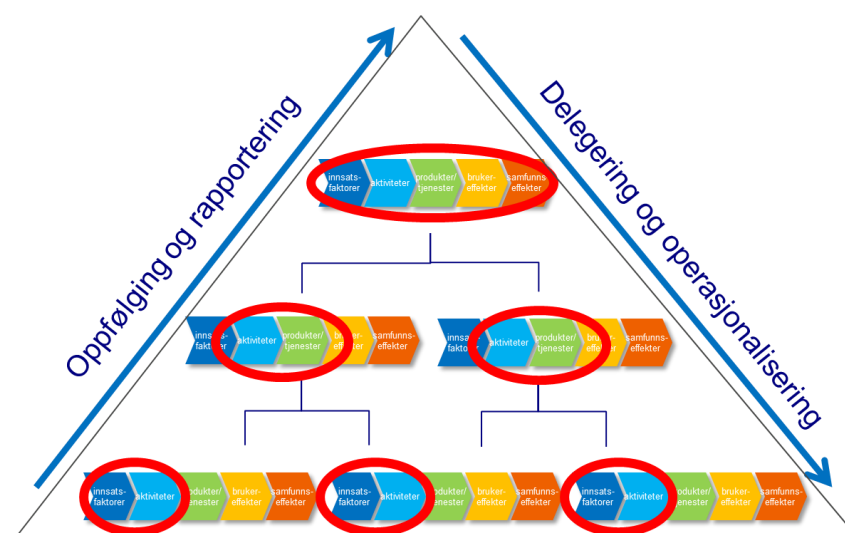
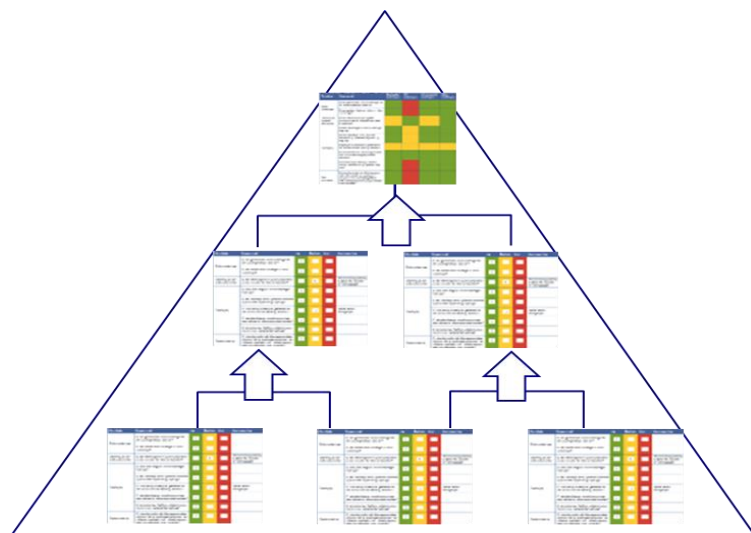
- Bygge på virksomhetens interne kontroll, herunder risikovurdering
- Rapport om gjennomført intern kontroll i virksomheten
- Integrere risikohåndteringen i styringsdialogen
 - Omtale i de ordinære styringsdokumentene
 - Oppmerksomhet i styringsmøter
- Egne dokumenter og prosesser på områder med særlig stor risiko, for eksempel
 - Store investeringer
 - Store IT-prosjekter
 - Omstillingsprosesser
 - Riksrevisjonssaker
- Vurdere evalueringer ut fra risiko og vesentlighet

Virkksomhetene har et selvstendig ansvar

- Utarbeide egne strategier med ettårig og flerårig perspektiv
- Planlegge, gjennomføre og følge opp overordnede føringer
- Etablere et styringssystem som dokumenterer og belyse resultater i form av leveranser og tilhørende effekter – som gir godt grunnlag for å rapporterer på sammenhengene mellom disse på kort og lang sikt

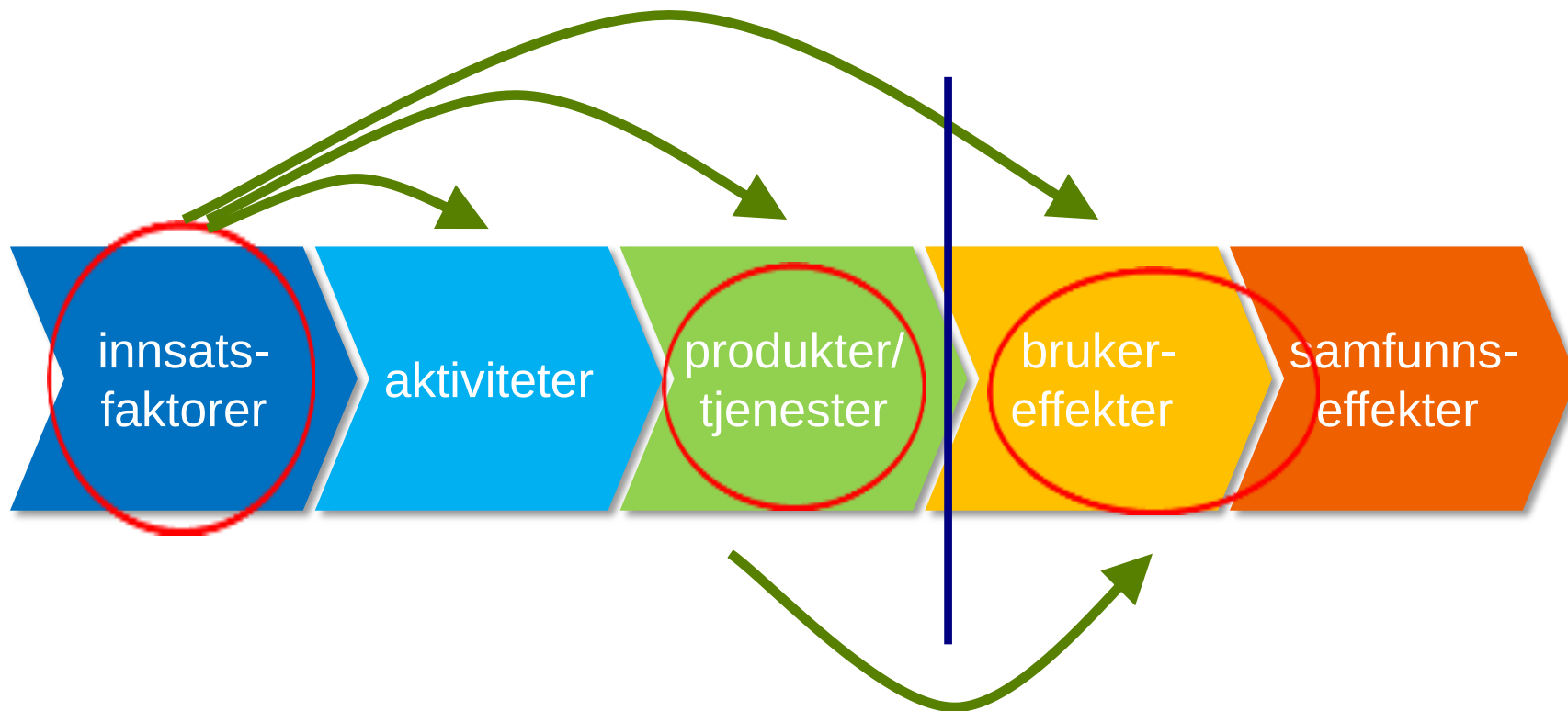
Resultatorientering krever internkontroll og systematisk monitorering og evaluering

Støttesystemer, rutiner, prosesser

Hva trenger vi svar på... i styringen?

Har virksomheten jobbet på riktig måte?

Virker våre /leveranser slikt vi tror?

Hva sier DFØs veiledning om utforming av del IV?

I denne delen av årsrapporten skal virksomheten svare på departementets behov for styringsinformasjon som følger av **departementets overordnede ansvar for styring og kontroll i virksomheten** i tråd med bl.a. bestemmelsene 1.5.2. om «Departementets overordnede kontroll»

Departementet vil imidlertid sjelden ha behov for en fullstendig redegjørelse om styring og kontroll i virksomheten hvert år i årsrapporten

Tillitvekkende om «orden i eget hus»

En god del IV har en erklæring om opplegget for styring og kontroll som:

- konkluderer status
- er begrunnet - henviser til grunnlag
- flagger eventuelle utfordringer eller behov for endringer

En god del IV svarer også på særskilte rapporteringskrav fra departementet

Hva bør inngå i del IV?

A. Overordnet vurdering av opplegget for styring og kontroll

- **En erklæring som oppsummerer virksomhetens gjennomgang av status for styrings- og internkontrollen i virksomheten (rutiner, prosesser, støttesystemer mv).**
 - Evne til å jobbe mot mål og resultatkrav på kort og lang sikt
 - Evnen til å måle/vurdere måloppnåelse, ressursbruk mv
 - Evne til å avdekke og håndtere svikt, feil og mangler
 - Dokumentering av internkontroll mv
 - Overholdelse av lover og regler
 - Tilpasning til risiko og vesentlighet
- **Grunnlaget for erklæringen. Generisk og spesifikk**

Eksempel på overordnet vurdering

Statistisk sentralbyrå

SSB benytter mål- og resultatstyring som sitt grunnleggende styringsprinsipp, og **vurderer samlet sett at vi opererer innenfor akseptabel risiko og har tilfredsstillende styring med og kontroll på virksomheten.**

SSB publiserte ledelsens årlige risikovurderinger av virksomheten på overordnet nivå i april 2014. **Vurderingene viser at SSB gjennomgående har kontroll på risikobildet, men at det fortsatt er noen utfordringer, særlig innenfor oppdatering av gamle IT-systemer. ...**

Det er enkelte forbedringspunkter, men hovedinntrykket er at SSB har god kontroll på statistikkproduksjonen.

For å systematisere det videre forbedringsarbeidet på internkontrollområdet, gjennomførte SSBs ledergruppe i 2014 en egenevaluering av internkontrollen i virksomheten.

Eksempel på overordnet vurdering. Statens lånekasse for utdanning

Basert på kravene som framgår av reglementet for økonomistyring i staten og bestemmelser om økonomistyring i staten, er det etablert et helhetlig system for styring og kontroll i Lånekassen. **Vi gjennomfører faste, årlige prosesser som danner grunnlaget for styringen av Lånekassen og som tar opp i seg de prinsippene som er fastsatt i økonomireglementet.**

Internkontrollsystemet vårt skal videre både bidra til at uønskede hendelser ikke inntreffer, og gjøre oss i stand til effektivt å gjenopprette normal drift og begrense skaden dersom en uønsket hendelse skulle skje.

Arbeidet med sikkerhet og beredskap, risikostyring på **ulike nivåer og vårt system for internkontroll er vevd sammen og integrert i styringen av virksomheten. Det brukes** av ledere og medarbeidere og **er tilgjengelig** på Lånekassens intranett.

Vi har her valgt **å trekke fram Lånekassen** arbeid med langsiktige mål, som har hatt stor oppmerksomhet i virksomheten i 2013 og 2014. ...

Eksempel på overordnet vurdering.

- God internkontroll står sentralt i vår oppfølging for å sikre at vi når våre mål, har en effektiv drift, pålitelig økonomiforvaltning og overholder lover og regler. Det er etablert internkontroll innen anskaffelser og økonomi, samfunnssikkerhet og beredskap, IKT-sikkerhet, oppfinnelser av betydning for rikets forsvar og HMS. Det ble gjennom året ikke avdekket vesentlige svakheter, feil eller mangler i kritiske prosesser og aktiviteter. Interimsrevisjonen utført av Riksrevisjonen høsten 2014 medførte ikke merknader.
- Internkontrollen i NORAD bygger på...
 - Det ble gjennomført forvaltningsgjennomganger ved to sesjoner...
 - Obligatorisk opplæringsprogram...

Eksempel på overordnet vurdering: Statens senter for sammenligninger

Senterets overordnede vurdering av styring og kontroll i virksomheten

*Senterets årlige gjennomgang av status på styring og kontroll viser at systemer, rutiner og prosesser i Senteret, og implementeringen av disse, **gjennomgående fungerer godt**. Gjennomgangen er gjort med hovedvekt på å vurdere:*

- *Virksomhetens evne til å oppnå fastsatte mål i tråd med samfunnsoppdraget*
- *Virksomhetens evne til å oppfylle overordnet krav om effektiv ressursbruk*
- *Hvorvidt sentrale risikoer er innenfor akseptert nivå*

Gjennomgangen viser at tiltak som er gjennomført tidligere gjennomgående virker som forventet. Tidligere merknader fra Riksrevisjonen er fulgt opp med korrigerende tiltak, jf. omtale nedenfor.

Den overordnede risikovurderingen og gjennomgangen av status for styring og kontroll er dokumentert i tråd med gjeldende krav i økonomiregelverket.

Hva bør inngå i del IV?

B. Nærmere omtale av vesentlige forhold:

- **Det departementet har bedt om rapportering på i tildelingsbrev:**
 - Faste rapporteringspunkter – Systemet for risikovurderinger?
 - Særskilte forhold som gjelder året – fellesføring?
- **Det virksomheten mener departementet må kjenne til:**
 - Iverksatte vesentlige endringer i opplegget for styring og kontroll
 - Om styringssvikt, feil og mangler er avdekket og håndtert -
 - Sentrale fakta om personellmessige forhold
 - Bemannings, kapasitets- og kompetansesituasjonen i virksomheten
 -

Eksempel på utdypning

Fra :

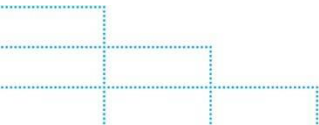

Oppfølging av vesentlige revisjonsmerknader fra Riksrevisjonen

Senteret har i 2013 fulgt opp merknader fra Riksrevisjonens revisjonsberetning for 2012. Senteret har oppgradert portalens software og etablert bedre grensesnitt for brukerne av Sammenligningsportalen. Senteret er av den oppfatning at iverksettelsen av tiltakene imøtekommer de svakheter som Riksrevisjonen har påpekt.

Fra annen virksomhet:

Den interne lanseringen av vårt prosessverktøy vil finne sted i løpet av første kvartal 2014. ved utforming legger vi vekt på logisk struktur og omfang... vi har fokusert på beskrivelse av virksomhetskritiske og risikoutsatte prosesser og aktiviteter, samt tydeliggjøring av rolle og gjennomføringsansvar

Eksempel på utdypning

Toll- og avgiftsetatens årsrapport 2014

Forhold som departementet har bedt om særskilt rapportering på

Risikovurderinger av etatens arbeid med informasjonssikkerhet

....forvalter flere store produksjonssystemer som behandler betydelige informasjonsmengde... det er i 2014 gjennomført risikovurderinger av informasjonssikkerhet... tiltak er iverksatt...

Toll- og avgiftsetatens tilpasninger til nytt Autosys

Statens vegvesens system er forsinket... vi er i kontakt..

Organisasjonsutvikling

Nærmere omtale av forhold knyttet til styring og kontroll

Innføring av standard kontoplan:

Arbeidet med å implementere ny kontoplan var organisert som et prosjekt...

Nærmere omtale av forhold knyttet til styring og kontroll

Innføring av periodisert regnskap

SSB har innført et periodisert virksomhetsregnskap som bygger på

Generell vurdering av bemanning og kompetanse

Stikkord: Detaljert, omtale av tiltak, av vesentlighetsaspektet ved rett kompetanse og rekruttering relatert til omstillingsprosess ...

Oppfølging av vesentlige revisjonsmerknader fra RR

Riksrevisjonen påpeker..... Tiltak som ble foreslått er tatt inn i arbeidsplan og gjennomføres i tak med SSB mener de samlede tiltak reduserer risikoen..... Akseptabel....

Forhold som departementet har bedt om særskilt rapportering på

Evalueringer og brukerundersøkelser

Beredskap...

4.2 Forhold knyttet til styring og kontroll i Mattilsynet

4.2.1 Revisjon, forbedring og læring

4.2.1.1. Internkontroll og internrevisjon

4.2.1.2. Undersøkelser og evalueringer

4.2.1.3. Oppfølging av eventuelle merknader fra Riksrevisjonen

4.2.1.4 Revisjon av delegerte kontrollorganer

4.2.2. Utvikling av ledere og medarbeidere

4.2.2.1 ledelse

4.2.2.2 kompetanseutvikling

4.2.3 Bemannings

Sjekkpunkter for departementets overordnede ansvar for styring og kontroll

- Hvordan er erklæringen om tilstand utformet i del IV
- Hva er grunnlaget for virksomhetens erklæring ? - tilfredsstillende denne departementets behov og ansvar?
- Hva er nytteverdien av informasjonen som er gitt?
- Hva er detaljeringsnivå i lys av annen rapportering, hensynet til transparens...

